

AZ ELSŐ KÖZPONTOSÍTOTT ÉS FÜGGETLEN DÁK ÁLLAM MEGALAKULÁSÁNAK 2050. ÉVFORDULÓJA

2050 éve annak, hogy megalakult a Burebista vezette első központosított és független dák állam. Az államalapítás és egyesítés kora — az i.e. I. század első fele és közepe — az ókori világ egyik legmozgalmasabb, szüntelen háborúkkal, ádáz belső küzdelmekkel teli korszaka volt. Az akkori „nemzetközi“ életet az előre nem látható belső és külső változások jellemezték. Ekkor teremtődött meg az egész ókori civilizált világ, Kelet és Nyugat első szorosabb gazdasági és szellemi kapcsolata.

Burebistáról mai ismereteinket a történelmi kútfők nyújtják, melyek bár elég kevesek és szűkszavúak, de mégis nagyfontosságú tényeket szolgáltatnak személyéről, kiterjedt államáról, katonai erejéről és országépítő munkájáról. Történettudományunk három alapvető forrásból merít: Strabon Geographiájából, Jordanes Geticájából (Dio Khrüszosztomosz nyomán) és a dionüszioopoliszi terjedelmes feliratból. Mindhárom forrás megbízható adatokat közöl, kölcsönösen kiegészíti egymást, alátámaszt más írásos dokumentumokat, utalásokat, valamint a régészeti leletek által közvetített tényeket.

A központosított és független dák állam hosszas gazdasági, társadalmi és politikai folyamat eredményeként jött létre. Az írásos történelmi források és a régészeti leletek arról vallanak, hogy a géta-dákok már i.e. a IV. és III. században törzsszövetségekbe tömörültek. A történelmi kútfők arról is tudósítanak, hogy i.e. a III. és II. században Moldva déli részén és Havasalföld keleti vidékein a géta-dák törzseket Zolmodegikosz és Remaxhosz vezeti, és képes gazdasági támogatást és politikai védelmet nyújtani a Fekete-tenger nyugati partján elterülő görög városoknak. Moldva középső részén a géta-dákok szintén törzsszövetség jellegű politikai alakulatokba szerveződtek, amelyet Orolesz király vezetett. Mint a numizmatikai és régészeti leletek bizonyítják, i.e. a II. század közepén a géta-dákok társadalmi, politikai szervezés szempontjából eljutottak az államalapítás küszöbére. Ezek a törzsszövetségi szervezési formák egyengették az egység útját a központosított állam megalapítása felé. Maga Burebista is a Duna és a Kárpátok között elterülő ilyen politikai alakulat élén állott, és folytatta elődei küzdelmét az ősi föld függetlenségének megvédéséért, magasabb fokra emelve az egység gondolatát.

Burebista és fő tanácsadója, Dekaineosz főpap történelmi érdeme az, hogy mindketten feiismerték a magasabb politikai szervezetségi forma

létrehozásának szükségességét és a géta-dák törzsszövetségeket központosított államba egyesítették. Így i.e. 70 körül szilárd szervezeti és politikai alapon először körvonalazódott a géta-dák egység a Kárpátok-Duna térségében.

Burebista erős hadsereget hozott létre, és i.e. 60-ban visszafoglalta az előbb dákok által lakott, de a különböző kelta törzsek által elfoglalt közép-európai területeket. Legyőzte a kelta bojusokat, tauriscusokat és scordiscusokat, majd kiterjesztette országa határait az Alpokig és a Moráva folyóig. Miután rendezte a helyzetet Dácia nyugati határain, figyelmét a Fekete-tenger északi és nyugati partjai felé fordította, hiszen ez a térség mind politikai, mind gazdasági szempontból igen fontos volt. A tengerparton görög gyarmatvárosok voltak, s Dácia egyesítésének utolsó aktusaként ezeket is beleolvasztotta országába. Északon elfoglalta Olbiát, délen egészen Apolloniáig terjesztette ki állama határait. Ezután Burebista ténylegesen — mint a korabeli felirat írja — „a legelső és legnagyobb király volt, aki Tráciában uralkodott, egyaránt birtokolta a Duna bal és jobb partjának vidékeit“.

Az államalapítás és egyesítés azoknak a rendkívüli erényeknek tulajdoníthatók, amelyekkel Burebista rendelkezett. Ő volt az egyetlen arra képes vezető, hogy jogára alatt egyesítse az egész dák-géta népeiséget, s uralma alá vonja a Dácia határain élő szomszédos népeket. Kétségtelen, hogy ő e tájak egész ókori történelmének legnagyobb személyisége. Ő építette a dáciai helyek várrendszerét. Ő lendítette fel Dácia gazdaságát, kereskedelmi kapcsolatokat fejlesztett ki az egész görög-római és kelta világgal. Bevezette a római dénárt, s e pénzegység révén Dácia kapcsolódhatott az egyetemessé váló pénzügyi rendszerbe. Uralkodása alatt az új állam páratlan fejlődést ért el. Hatalma annyira megnőtt, hogy beavatkozhatott Róma belügyeibe, Pompeius és Caesar harcába. Burebista diplomáciai kapcsolatba lépett Pompeiusszal, hozzá küldte követét, Akorniont, akinek közvetítésével előnyös feltételek között segítséget ígért. Am Caesar i.e. 48 augusztusában Pharszalosznál, megsemmisítő csapást mért Pompeiusra. Caesar ezután a dák király ellen fordult, nagy hadsereget készített fel ellene, de az összezsapásra nem került sor, mert Caesart meggyilkolták, s nem sokkal utána Burebista is összeesküvés áldozata lett.

Burebista volt Dácia történelmének, mint ilyen a mai román nép ókori történelmének legnagyobb személyisége. Életművéből mindenképp előtt az egység eszményének több mint 2000 éves eredetét és maradványát emeljük ki. Hiszen egyik fő érdeme éppen az, hogy általa a géta-dák népeiség első ízben tömörült egyetlen vezető köré, hozott létre egységes politikai hatalmat, valósította meg etnikai, nyelvi és szellemi egységét.

A létrehozott első állam olyan hagyomány alapjait rakta le, mely évszázadokon át tovább élt. Miután Burebista merénylet áldozata lett, művét nem nyelte el a történelem, államát újjáélesztette és megszilárdította egyik nagy utóda, Decebál. Utána is megőrződött az egység-eszmény, a harci összefogás a római korszakban a dák-római népeiségben, majd később a román nép tudatában. 1601-ben, ha rövid időre is, Mihai Viteazul vitte győzelemre, az újkorban 1859 nagy történelmi aktusa egyesítette Moldvát és Havasalföldet és rakta le a modern Románia alapjait. Ez az egység-eszmény lelkesítette a román hazafiakat az 1877—1878-as

függetlenségi harcokban. Ez az eszmény győzedelmeskedett 1918-ban, az egységes és független nemzeti állam kiteljesítésének történelmi művében. Es ez az eszmény diadalmaskodott a szocialista forradalom és építés korszakában és emelkedett minőségileg magasabb fokra. A gazdasági, társadalmi és kulturális felvirágzásunk alapján szilárdult meg a szocialista Románia összes honpolgárainak, nemzetiségi különbség nélkül valamennyi dolgozójának testvéri összeforrottsága.

Mind az írásos források, mind a régészeti leletek tanúsága szerint a Burebista korabeli dákgéta műveltség minden vonatkozásban összemérhető az akkori Európának a görög-római határok peremén lévő más fejlett műveltségeivel, s jórészt magasabbrendű is azoknál. Tény, hogy a dákgéta kultúra a görög és a római műveltségen kívül egyik legfejlettebb műveltség volt, eredeti szintézis, melynek gyökerei mélyen a helyi környezetbe és alkotásba nyúlnak, időben pedig évezredekre visszamenőleg nyomom követhetők. Amint Hadrian Daicovicu, a neves történész kidomborítja, hangsúlyozni kell, hogy ez az eredetiség nem zárja ki, sőt feltételezi a külső hatások befogadását. A helyi hagyományokat görög és római hatások érték, de felfedezhetők bennük perzsa és kelta hatások is. Ezek egy sajátos helyi műveltségbe csapódtak ki, és ezzel mélyen eredeti kultúrát teremtettek. Erről tanúskodnak a faragott kőből épített várfalak és vallási építmények is. A dákgéta műveltség felsőbbrendűségének legkézenfekvőbb tanúbizonysága i.e. első évszázadban éppen az állam léte Burebistával az élén.

A fejlődésről tudósítanak az anyagi műveltségnek olyan tanúi, mint a szerszámok. Az utóbbi évek régészeti ásatásai számos vasszerszámot tártak fel. Ezek szerint a földművelésben már az ekevasat és a vágóélet használták. Sok településsel feltárt kovácsműhelyek azt bizonyítják, hogy a vasszerszámokat az itteni lakosság állította elő, helyi technológiával. Ezek a szerszámok vasműveltségről vallanak, de azt is bizonyítják, hogy a dákgéta a keltáktól vették át az ércbányászat és olvasztás fejlett módszereit, a feldolgozás egyes eljárásait és a szükséges felszerelést is. A földművelésben viszont a kelták kölcsönözték a dákoktól a szerszámok egy részét, hiszen a sarló és a kasza sajátosan dákgéta találmány, s ezek a kelták útján kerültek az európai anyagi műveltség kincsestárába.

Ugyancsak a dákgéta anyagi műveltség gazdagságáról és fejlettségéről tanúskodnak a kerámiatermékek, amelyek Burebista korában igen magas fejlettségi szintet értek el. A dákgéta fazakasmesterek a görög termékeket utánozva domborműves díszítésű edényeket is készítettek; a díszítésükre használt motívumformákat azonban saját alkotásokkal gazdagították. Az i.e. II. évszázadtól Dáciában fellendült az ezüstművészet is. Mint a legújabb régészeti leletek bizonyítják, az ezüst ékszerek alkotják a dákok legrepresentatívabb termékeit.

Ami pedig a szellemi műveltséget illeti, Jordanes a dákokat a gondolkodás terén más népeknél előbbrevalónak tekintette. Ebben az állításban megalapozott kiindulópontja Dekaineosz főpap, Burebista tanácsadója, aki tanult férfi volt. Jordanes nagyraértékelt a dákok gyógyítási és csillagászati ismereteit. Filozófiai gondolkodásukat pedig más népek fölé helyezi, s szerinte ez a gondolkodás „csaknem olyan mint a görögöké”. A források szerint a szellemi kultúra művelője a papság volt,

amely fejlett ismeretekkel rendelkezett a már említett gyógyászaton és csillagászaton kívül a növénytanban is.

A román nép hősi hagyományaiban megőrződtek a dák anyagi és szellemi civilizáció elemei. A sokoldalú nyelvészeti, etnográfiai és régészeti kutatások újabb és újabb értékes bizonyítékokat szolgáltatnak ezekről a hagyományokról. Tanúsítják, hogy a román nép gazdag hagyományok öröksége az idők múlásával tovább gyarapodott és új elemekkel telítődött.

Az egység mába ívelő erős hagyománya, a szolidaritás és összefogás messzi múltban gyökerező tanulsága kölcsönöz időszerűséget a mai évfordulónak. Éppen ezért, amikor a 2050. évforduló kapcsán az egység-hagyományokat idézzük, az évezredek tradíciókat ápoljuk, mai összeforrottságunkat erősítjük és munkánkhoz merítünk erőt a távoli múltból. Amint köztársaságunk elnöke, Nicolae Ceaușescu hangsúlyozza, az évforduló lehetőséget kínál arra, hogy: „Megismerve népünk dicsőséges történelmét, elődeink küzdelmeit és áldozatait, törekvéseit az anyagi és szellemi alkotás terén, megtanuljuk értékelni, még jobban, még mélyebben szeretni a jelen vívmányait és mindent megtenni ennek továbbfejlesztéséért, a haza új történelmének, a szocializmus történelmének alakításáért.“

ÚTMUTATÓ ÉVFORDULÓ

Hazánk történetében új korszakot nyitó napra, szabadságunk XXXVI. születésnapjára emlékezünk, mely tegnapot, májt és holnapot ötvöz egybe oly módon, hogy bizakodást, optimizmust sugároz munkánkba, és erőt ad építő tevékenységünkhöz. Győzelmes útra tekintünk vissza, és újabb diadalokat tartogató jövőbe tekintünk ezen az ünnepen.

1944. augusztus 23. az elindulást jelző korszakhatár. Népünk ekkor tette meg a sorsa alakulásában elhatározó jelentőségű történelmi lépést a mélyreható társadalmi forradalom felé. Dolgozó népünk, a párt bölcs irányításával és áldozatteljes harcával, diadalra vitte a társadalmi és nemzeti felszabadulásért vívott évszázados küzdelmet, tömörítette az összes haladó erőket, és győzelemre juttatta a felszabadító forradalmat, megvalósította a népi demokratikus forradalmat, majd következetesen vezette dolgozó népünket a szocialista forradalom és építés útján.

Köztársaságunk elnöke, Nicolae Ceaușescu méltán hangsúlyozta, hogy: „A három és fél évtizeddel ezelőtti győzelem egész társadalmunkat megújító mélyreható forradalmi átalakulások kezdetét jelentette. A társadalmi és nemzeti felszabadító forradalom óta eltelt több mint három és fél évtized során óriási forradalmi változások mentek végbe társadalmunkban, gazdasági és szociális téren egyaránt. Ezek gyökeresen átalakították az ország arculatát; egész népünk életmódját. Románia ebben az időszakban több történelmi szakaszt hagyott maga mögött; végrehajtotta a demokratikus és szocialista forradalmat, lerakta a szocializmus alapjait és megszilárdította az új társadalmi rendet, hozzálátott a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítéséről és a kommunizmus felé haladásról szóló nagyszerű pártprogram teljesítéséhez.“

DECEMBER 30.

Ünnepi mérlegünkben ezúttal is megelégedettséggel számolhatunk be, hogy a párt vezetésével a munkásosztály, parasztság, az értelmiség, hazánk összes dolgozói — románok, magyarok, németek és más nemze-